

Lausunto lentoradan uuden linjauksen maakuntakaavan vastaisuudesta

Maakuntahallitus 25.08.2025 § 117
349/06.02.00/2025

Tiivistelmä

Maakuntahallitukselle esitetään, että se päättää antaa ehdotuksen mukaisen lausunnon. Tämä lausunto on Uudenmaan liiton tulkinta Lentoradan yleissuunnitelmavaiheen ns. uudesta Lentoradan linjauksesta. Lausunto ottaa kantaa muihin alueen raideyhteyksiin ainoastaan siltä osin, että mahdollistaako Lentoradan uusi linjaus muiden ratojen toteutumisen maakuntakaavan mukaisina. Uudenmaan liitto katsoo, että Lentoradan uusi linjaus ei ole voimassa olevan maakuntakaavan vastainen..

Asian vireilletulo

Lentorata Oy pyytää Uudenmaan liitolta lausuntoa siitä, onko Lentoradan uusi linjaus maakuntakaavan vastainen. Lausuntopyyntö saapui 23.6.2026, eikä siinä ole annettu määräaikaa.

Lentorata Oy tehtävänä on suunnitella Pasilasta Helsinki-Vantaan lentoaseman kautta Keravalle kulkeva uusi kaukoliikenteen ratayhteys. Suunnitelma on nyt yleissuunnitelmavaiheessa, joka käynnistyi keväällä 2024 ja sen on tarkoitus valmistua vuoden 2026 alussa. Ratalain mukainen ratasuunnitelman laadinta on tarkoitus käynnistää vuonna 2026, ja sen on määrä valmistua vuoden 2028 alkupuolella. Yleis- ja ratasuunnitelman laatimista säätelee ratalaki.

Asian tausta

Lentorata on uusi kaukoliikenteelle suunnattu nopea ratayhteys, joka kulkisi pääosin tunnelissa Helsingistä lentoaseman kautta Keravan pohjoispuolelle pääradalle. Lentorata toisi vaihdottomat yhteydet maakunnista lentoasemalle ja vapauttaisi merkittävästi kapasiteettia Pääradalla Kerava-Pasila välille lähiliikenteen ja tavaraliikenteen käyttöön. Lentorata mahdollistaa myös nykyistä nopeamman lähijunayhteyden lentoasemalle, parantaen saavutettavuutta erityisesti muualta Helsingin seudulta.

Lentoradan suunnittelualuetta koskee Helsingin seudun vaihemaakuntakaava, joka on osa Uusimaa-kaava 2050 -kokonaisuutta. Uusimaa-kaavan kokonaisuuteen kuuluvat kolme vaihemaakuntakaavaa ovat saaneet lainvoiman 13.3.2023 korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä.

Maakuntahallitus on antanut lausunnon Lentoradan YVA-selostuksesta 11.12.2023. ELY on antanut arviointimenettelystä yhteisviranomaisen perustellun päätelmän 23.2.2024. YVA-menettelyssä tarkasteltavat vaihtoehdot ovat olleet voimassa olevan Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan mukaisia.

Lentoradan yleissuunnitelman laatimisen aloittamisesta kuulutettiin Liikenne- ja viestintäviraston toimesta 13.3.2024. Yleissuunnitelman laadinnan aikana on tutkittu esiselvityksessä esitetylle Päärataan liittymiselle vaihtoehtoisia ratkaisuja. Näiden vaihtoehtojen joukosta on valikoitunut nyt ns. uusi linjaus, joka kääntyisi jo aiemmin Tuusulan alueelta Vantaan puolelle ja liittyisi päärataan suoraan etelästä. Uusi

linjaus poikkeaa maakuntakaavan ohjeellisesta linjauksesta eikä se ole ollut mukana YVA-arvioinnista. Lentorata Oy perustelee uutta linjausta mm. merkittäväillä kustannussäästöillä. Perustelut on laajemmin avattu lausuntopyynnössä, joka on esityslistan liitteenä.

Tulkinta linjauksen suhteesta maakuntakaavaan on välttämätön hankkeen etenemiselle. Hankkeen yleissuunnitelmaa ei voida hyväksyä vastoin maakuntakaavaa tai oikeusvaikutteista yleiskaavaa (ratalaki 10 §).

Lentoradan tarkempi linjaus tullaan esittämään parhaillaan laadittavassa VISIO-vaihemaakuntakaavassa radan suunnitteluaineiston pohjalta.

Ehdotus lausunnoksi

Tämä lausunto on Uudenmaan liiton tulkinta Lentoradan yleissuunnitelmavaiheen ns. uudesta Lentoradan linjauksesta. Lausunto ottaa kantaa muihin alueen raideyhteyksiin ainoastaan siltä osin, että mahdollistaako Lentoradan uusi linjaus muiden ratojen toteutumisen maakuntakaavan mukaisina. Uudenmaan liitto katsoo, että Lentoradan uusi linjaus ei ole voimassa olevan maakuntakaavan vastainen.

Arviointia Lentoradan uuden linjauksen suhteesta maakuntakaavaan on tehty ottaen huomioon sekä alueidenkäyttölaki että ratalaki:

Alueidenkäyttölain 32 § mukaan maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.

Ratalain 10 §:ssa todetaan, että rautatien rakentamista koskevan yleissuunnitelman tulee perustua oikeusvaikutteiseen kaavaan, jossa rautatiealueen sijainti ja suhde muuhun alueiden käyttöön on selvitetty. Yleissuunnitelmaa ei saa hyväksyä vastoin maakuntakaavaa tai oikeusvaikutteista yleiskaavaa.

Lentoradan yleissuunnitelman etenemisen kannalta keskeistä on arvioida, voidaanko Lentoradan uusi linjaus (ja sen vaikutukset, erityisesti vaikutukset Itäradan linjaukseen) tulkita hyväksyttäväksi eroavaisuudeksi voimassa olevasta maakuntakaavasta, vai onko uusi linjaus tulkittavissa maakuntakaavan vastaiseksi.

Maakuntakaavatilanne

Lentorata sijoittuu alueelle, jolla on voimassa Helsingin seudun vaihemaakuntakaava. Lentoradan jatkeeksi suunniteltu Itärata sijoittuu läntisimmältä osaltaan Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan alueelle.

Helsingin seudun vaihemaakuntakaavassa Lentorata on osoitettu merkinnällä ”Liikennetunnelin ohjeellinen linjaus”. Alueelle kohdistuu myös muita maakuntakaavamerkintöjä määräyksineen ja sitä koskevat myös maakuntakaavan yleiset suunnittelumääräykset.

Lentoradan maakuntakaavamerkinnän ”Liikennetunnelin ohjeellinen linjaus” kuvauksessa todetaan, että ”Katkoviivamerkinnällä osoitetaan liikennetunnelin ohjeellinen linjaus silloin, kun tunnelin tarkka sijainti on ratkaisematta.” Kaavamerkintää koskee seuraava kaavamääräys: ”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee kiinnittää

erityistä huomiota seudullisiin ulkoilu-, virkistys- ja viheryhteystarpeisiin, luonnonsuojeluun, kulttuuriympäristöön ja kulttuuriperintöön, maisemaan, pohja- ja pintavesien suojeluun sekä lajiston liikkumiseen. Lisäksi on pyrittävä minimoimaan liikenteestä aiheutuvia melu-, värinä- ja päästöhaittoja.” Lisäksi todetaan että ”ohjeellinen liikennetunneli on toteutettava maanalaisena ratana.”

Lentoradan maakuntakaavassa osoitettu ohjeellinen linjaus vastaa vuosien 2010 ja 2018 Lentorataselvitysten linjausta ja vuoden 2012 Nopea ratayhteys Helsingistä itään -selvityksen linjausvaihtoehtoa A2.2. Lentorata on nopean kaukoliikenteen rata sekä osa Helsingin ja Tampereen välisen tunnin juna -yhteyden ja Itäradan kehittämistä, minkä takia sen linjaus on suoriin tutkituista vaihtoehdoista. Kaavaselostuksessa todetaan, että ”Lentorata on kaukoliikenteelle suunnattu rata, joka kulkee pääosin tunnelissa Helsingistä lentoaseman kautta Keravan pohjoispuolelle pääradalle. Lentorata toisi vaihdottomat yhteydet maakunnista lentoasemalle ja vapauttaisi merkittävästi kapasiteettia Pääradalla Kerava-Pasila välille lähiliikenteen ja tavaraliikenteen käyttöön.”

Maakuntakaavassa Itäradan ohjeellinen linjaus sijoittuu lentoaseman kautta kulkevan Lentoradan jatkeena Keravan sekä Nikkilän pohjoispuolitse kohti Porvoota ja siitä edelleen valtatie 7 linjausta myötäillen maakunnan itärajalle. Linjaus sijoittuu tunneliin Pasilasta Sipoon Talman itäpuolelle asti. Lentorata on edellytys Itäradan toteuttamiselle.

Itäradan suunnittelun osalta on käynnissä YVA ja alustavan yleissuunnitelman laatiminen. Itärata OY on alustavasti tarkastellut linjausvaihtoehtoja, jotka voidaan sovittaa Lentoradan uuteen linjaukseen. Parhaillaan laadittavan VISIO-maakuntakaavatyön yhteydessä tarkastellaan Itäradan linjauksien vaihtoehdot maakuntakaavakokonaisuudessa.

Maakuntakaavassa osoitettu Lentoradan ja Itäradan ohjeellinen linjaus ei ota kantaa Itäradan mahdolliseen asemaan Keravalla. Pasilan ja lentoaseman välillä maakuntakaavan linjaus noudattaa likimäärin Tallinna-tunnelin linjausta, joten sen linjausta ei ole esitetty erikseen.

Uusi ratalinjaus suhteessa maakuntakaavaan

Maakuntakaavassa alueidenkäytön ja liikenteen ratkaisut muodostavat kokonaisuuden. Maakuntakaavan merkinnät ovat yleispiirteisiä: yleispiirteisyys koskee sekä kaavan sisältöä, esitystapaa että tulkintaa. Alueidenkäytön ratkaisujen tulee tarkentua yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tai viranomaispäätösten yhteydessä.

Lausuntopyynnön mukaan uuden linjauksen alueelle sijoittuvat maakuntakaavamerkinnät ovat seuraavat: virkistysalue, taajamatoimintojen kehittämisvyöhyke ja viheryhteystarve. Uudenmaan liitto kuitenkin toteaa, että uusi linjaus risteää myös maakunnallisesti merkittävä tie-, maakaasun runkoputki-, voimajohtomerkinnän ja jätevesitunnelin merkinnän kaksi kertaa. Lisäksi Jäspilässä uuden linjauksen välittömässä läheisyydessä on raskaan raideliikenteen varikko -merkintä ja kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue. Uudella linjauksen alueella on myös maakuntakaavassa lentomelualueita. Jatkosuunnittelussa on varmistettava Lentoradan suunnittelun yhteensovittaminen muiden maakuntakaavassa osoitettujen ratkaisujen kanssa.

Vaikka Lentoradan uusi linjaus sijainniltaan poikkeaa merkittävästi voimassa olevassa kaavassa osoitetusta ohjeellisesta linjauksesta, vastaa uusi linjaus maakuntakaavan tavoitteisiin: Myös uusi linjaus mahdollistaa

liikennetunnelin toteuttamisen Helsingistä lentoaseman kautta pääradalle, jolloin pääradan kapasiteettia vapautuu lähi- ja tavaraliikenteen käyttöön. Pääradan maakuntakaavamerkintä mahdollistaa radan kehittämisen, esimerkiksi mahdolliset lisäraiteet, mikäli Lentoradan liittyminen päärataan niitä edellyttäisi. Lentoradan ratalinjaus kulkee lähes koko pituudeltaan maan alla. Maan päällisistä ratkaisuksista eroavuudet aiempiin linjauksiin liittyvät kuiluvarauksiin, joita maakuntakaavan mittakaavassa ei esitetä, sekä päärataan liittymiskohtaan. Uudella linjauksella on paikallisia vaikutuksia, joita ei käsitellä maakuntakaavatasoisessa suunnittelussa. Nämä tulevat arvioitavaksi ja ratkaistavaksi jatkosuunnittelussa ja tarkemman tason maankäytön suunnittelussa.

Uudenmaan liitto katsoo, että Lentoradan osalta uusi linjaus ei ole maakuntakaavan vastainen. Myös ehdotettu uusi linjaus toteuttaisi lentorataan liittyvät maakuntakaavaan tavoitteet eikä olisi ristiriidassa maakuntakaavassa osoitetun valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävän muun sisällön kanssa. Lentoradan ehdotettua uutta linjausta voi pitää hyväksyttävänä eroavaisuutena maakuntakaavassa osoitetusta linjauksesta ja sen toteuttamisen edellytykset on mahdollista tutkia yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä kuntakaavoituksen ja muiden suunnittelu- ja lupamenettelyjen yhteydessä.

Jatkosuunnittelu

Kuten aikaisemmin todettiin tämä lausunto koskee vain Lentoradan uutta linjausta. Jatkosuunnittelussa tulee tehdä yhteistyötä Itäradan suunnittelun sekä Tallinna-tunnelin ja siihen liittyvän rahtiradan suunnittelun kanssa, jotka tulevat käsiteltäväksi VISIO-kaavassa.

Yleissuunnitelman laadinnassa tulee kiinnittää huomiota siihen, että suunnitelmassa dokumentoidaan ne seikat, joiden perusteella linjauksen katsotaan olevan hyväksyttävä eroavaisuus suhteessa maakuntakaavassa osoitettuun Lentoradan ohjeelliseen linjaukseen. Yleissuunnitelmassa perustellaan miksi linjaus poikkeaa maakuntakaavassa osoitetusta ohjeellisesta linjauksesta ja osoitetaan uuden linjauksen sopeutuminen maakuntakaavan kokonaisuuteen. Yleissuunnitelmasta tulee käydä ilmi, miten muuttunut linjaus toteuttaa maakuntakaavassa osoitetun liikennetunnelin ohjeellisen linjauksen keskeiset tavoitteet ja periaatteet eikä ole ristiriidassa tai estä muiden maakuntakaavassa osoitettujen alueidenkäytön ratkaisujen toteuttamista.

Yleissuunnitelmasta tulee käydä ilmi, miksi uuden linjauksen katsotaan olevan hyväksyttävä eroavaisuus suhteessa maakuntakaavassa osoitettuun Lentoradan ohjeelliseen linjaukseen. Yleissuunnitelmassa tulee perustella syy, miksi linjaus poikkeaa maakuntakaavassa osoitetusta ohjeellisesta linjauksesta ja osoittaa uuden linjauksen sopeutuminen maakuntakaavan kokonaisuuteen. Yleissuunnitelmasta tulee käydä ilmi, että myös muuttunut linjaus toteuttaa maakuntakaavassa osoitetun liikennetunnelin ohjeellisen linjauksen keskeiset tavoitteet ja periaatteet eikä ole ristiriidassa tai estä muiden maakuntakaavassa osoitettujen alueidenkäytön ratkaisujen toteuttamista.

Uudenmaan liitto toteaa, että uuden linjauksen suunnittelua tulee täsmentää ja pyrkiä maakuntakaavan määräysten mukaisesti minimoimaan liikenteestä aiheutuvia melu-, värinä- ja päästöhaittoja, jotka kohdistuvat eri alueille taajamatoimintojen alueilla, kuin aikaisemmin esitettyissä linjauksissa.

Maakuntakaavan määräyksen mukaan yksityiskohtaisemmassa

suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota seudullisiin ulkoilu-, virkistys- ja viiheryhteystarpeisiin, luonnonsuojeluun, kulttuuriympäristöön ja kulttuuriperintöön, maisemaan, pohja- ja pintavesien suojeluun.

Esittelijän päätösesitys:

Maakuntahallitus päättää antaa edellä esitetyn ehdotuksen mukaisen lausunnon.

Esittelijä:

maakuntajohtaja Tuija Telén

Päätös:

Maakuntahallitus päätti esityksen mukaan.

Lisätiedot:

Vastuujohtaja Mari Siivola
Asiantuntija Heini Peltonen

Täytäntöönpano:

päätösote: Lentorata Oy